

Individ og fællesskab i lyset af moderniseringen

Kulturstyrelsen

16. Juni 2015

Per Schultz Jørgensen

Kulturel revolution

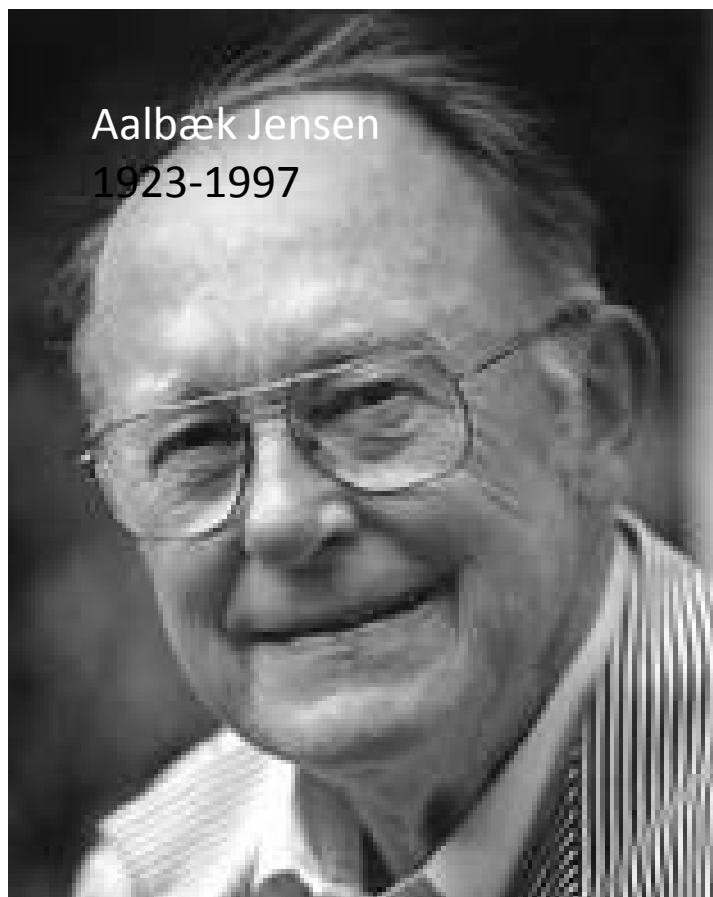
- Opbrudssamfundet
- *De store paraplyer er borte*
- En kulturel frisættelse
- Individualisering
- Nye krav til den enkelte
- Risiko for marginalisering og udstødelse

- Hvad med fællesskabet?

Finn Skårderud

- *Uro. En rejse i det moderne selv (1999)*
- *”vi er grænseløse og nyder mulighederne”*
- *”vi er grænseløse og lider under det”*

To forfattere



Er det en forfaldshistorie?

- Erik Aalbæk Jensen
- *Magtens folk* (1991)
- *Herrens mark* (1990)
- Jens Smærup Sørensen
- *Mærkedage* (2007)

Magtens folk

- Aalbæk Jensen:

”Vi får aldrig mere de tabte dyder tilbage... fra nu af skal vi leve i det normløse samfund, vi skal ikke alene leve i det, vi skal udfolde os i det og eksistere i det...”

(interview i Politiken)

Pia Juul, f. 1962



Pia Juul: *Tiderne* (2012)

”Tiderne har virkelig ændret sig. Da vi flyttede ind på gården i niogtres var alle naboerne landmænd med familier, der var ligefrem en karl på den største af dem. **De kom alle sammen på skift og bød os velkommen, selvom vi kom fra København.** En kom med blomster, en anden med nybagt leverpostej, og en dreng kom med æg, ham købte vi æg af i mange år, lige til han flyttede hjemmefra. Men de blev jo gamle, nogle kom ned på plejehjemmet, nogle døde og efterlod en enke eller enkemand. **Nu er al jorden solgt fra eller forpagtet, alle dem der bor her har arbejde langt herfra, vi har boet her længst og vi kender ingen af dem. Ingen af dem har været her for at hilse på os, så vi hilser bare med hånden, når vi kører forbi på vejen, det er alt”** (*”Af sted, til stede”*, noveller. Tiderne Skifter, 2012)

Tabshistorie kan føre til nostalgi



og manglende blik for det nye



Hvad er et fællesskab?

- Forestillingen om et sammenhold med tillid og solidaritet
- Fælles om vigtige normer og et moralsk sprog
- Sociale samspil, hvor man foretager sig noget sammen
- En fælles historie

Moderniseringsteoretikere

- Zygmunt Bauman
- Ulrich Beck
- Anthony Giddens
- Richard Sennett
- Manuel Castells
- Pierre Bourdieu

Ændrede fællesskaber

- Fra det nødvendige til det valgte fællesskab
- Ferdinand Tönnies (1855-1936): fra *Gemeinschaft* til *Gesellschaft*
- *Jürgen Habermas* (f. 1929): fra livsverden til tekniske systemer
- *Anthony Giddens* (f. 1938): fra civilsamfund til stat og abstrakte systemer

de valgte fællesskaber



Nye krav og muligheder til den enkelte

- Permanent omstilling
- Nye kompetencer
- Personlige valg
- Kunne modstå psykologisk og socialt pres
- Selv skabe sociale netværk

Betydning af sociale netværk

- Beskyttelse og bekræftelse
- Buffer – livsmod
- Identitet
- Anerkendelse
- Bourdieu: *social kapital*

De nye tabere

- Marginalisering
- Ensomhed
- Tab af autonomi
- Markedsgørelse

- Symptomerne

- Stigmatiseringen

Kan vi tale om solidaritet?

- Et gammeldags udtryk – forældet?
- Næsten som med ”klassekampen”?
- Ude af trit med New Public Management
- Solidaritet har en smag af noget, der ikke kan omsættes i økonomi
- Hvilken mening giver det i det individualiserede samfund?

Solidaritetsens nye karakter

- Fra tillagt – til valgt solidaritet
- Fra *konventionel solidaritet* baseret på fælles interesser – til
- *Refleksiv solidaritet* baseret på ansvarlig orientering
- forankret i kommunikation

Det strategiske fællesskab

- Netværkssamfundet: Manuel Castells
- Rational choice theory
- Granovetter: *The strenght of weak ties*
- Kampen om anerkendelse: Axel Honneth

Velfærdsstaten

- Hvad er velfærd? *Erik Allardts* svar:
 - At have, at være, at elske
- Den nordiske velfærdsmodel
- Det offentlige rolle
- Medborgerskab
- Universelle ydelser
- *”det inkluderende samfund”*
- *”social cohesion”*

fællesskab i institutioner

- Institutioner vil være bærere af samfundsværdier i den "åbne verden"
- Kulturinstitutioner: biblioteket
- Uddannelsesinstitutioner
- Det gælder ikke mindst børneinstitutioner

- Institutioner baseret på værdier og fællesskab
- Socialisering
- Integration

De sociale bevægelser

- Sociale bevægelser – kvindebevægelsen, miljøbevægelsen, protestbevægelser, Attak
- Fagbevægelsen
- Brugerbevægelser, foreninger og frivillige
- *”flygtningevennerne”*
- Pierre Bourdieu (1930-2002): *”...den sociale bevægelse i dag er i krise...”* – men
- *”Disse kritiske, reflekterende, sociale bevægelser er i mine øjne fremtiden”*

En ny etik

- Modstandsetik
- Civil ulydighed
- Nærværsetik
- *Emmanuel Levinas*
- Ansigtet, øjnene, stemmen i det konkrete nærvær
- Vores forskellighed forpligter
- *”advokatorisk etik”*

Afslutning

- Individualisering rummer en historie om tab af fællesskab
- Og en mulighed for optimering af egne muligheder
- Hvor de nye fællesskaber er valgte og strategiske
- men rummer også en ny ansvarlighed
- Som reflektiv solidaritet
- - og nye typer af udsatte grupper